

30-dik sz. Julius 29. 1866.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 8 hasábos petitsor egyszeri hirdetésénél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1866.
 NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
 M. AKAD. NYOMDÁSENNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „A tó mellett.“ *L. tól.* — „Temetőben.“ (Költ.) *Benedek Aladáról.* — „A mostoha meséi.“ (Beszély) *Jókai Móról.* — „A pesti közuti vaspálya.“ *Liptay Pálól.* — „A papir és az irás.“ *Dr. Wienerlől.* — „Barth közép-afrikai utazása és felfedezéseiből.“ — „Egy peccér Brookville-ben.“ *Székessy Gyulától.* — „A polgárság és városügy a középkorban.“ *Dr. Zoltán Jánosól.* — „Egy hét története.“ *Vadnai*

Károlyól. — „Vegyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — „Nemzeti színház.“ — „Szerkesztői üzenetek.“
Képek: „Az állatkerti tó.“ — „A pesti lövonatu vasút indóháza.“ (Rajz. *Blumberg.*) — „A pesti lövonatu vaspálya a Deák-téren.“ (Rajz. *Jankó J.*) — „Az ágerti hegytorkolat.“ — „Közép-afrikai négerok.“ — „Képtalány.“

Ujdonságok.

* (Az udvar köréből.) A császári udvar a legnagyobb visszavonultságban él Budán. A császári gyermekek kiköltöztek a Kochmeister-féle villába. Midőn az új lakásba vezették őket, Rudolf főhg egész csodálkozva kiáltott föl: „Ez az én lakásom? Itt csak egy szobám van!“ Azonban megértették vele, hogy az egész nyaraló csak öt szobából áll, melyben nővéreinek és a kisérletnek is el kell férni. A f. gyermekek szorgalmasan folytatják tanulmányaikat; szabad óráikban pedig a pázsiton ugrádoznak. Császárné ő Felsege igen zárkóztottan él s csak legközvetlenebb környezetével érintkezik. Bécsből a legesekélyebb eseményekről is értesítik, a mellett bel- és külföldi lapokat olvas. Jó időben a Kochmeister-villába szokott kirándulni gyermekeihez, s a mult kedden éjjel is náluk maradt reggelig.

* (Deák Ferencz Bécsben) járt a mult héten. Legfelsőbb meghívás folytán e hó 19-én reggel érkezett oda, s előbb Majláth kancellárral és az államminiszterrel értekezett, azután ő Felsege által fogadtatván, másfél órai kihallgatásban részesült. E fogadtatás után ismét a magyar kancelláriába ment, s rövid idő múlva, még aznap dél előtt visszautazott Zalamegyébe. Hogy Bécsben léte fel ne tűnjék vendéglöbén sem szállt s hazamenetkor nem a bécsi indóházban ült fel a vasutara, hanem bérkocsin hajtatott a legközelebb vasúti állomáshoz. Mondják, hogy többek közt leg-sűrűbben ajánlá a békekötést.

× (Fegyvernyugvás.) Az alkudozások, melyeket Bécsből a porosz főhadiszállással már korábban is folytattak, eleinte eredménytelenek maradtak. Jul. 22-én azonban, midőn már magyar földön is heves csaták kezdődtek meg, a két kormány között öt napi fegyvernyugvás jött létre, mely vasárnap déltől péntek déli 12 óráig tartott. Olaszország szintén elfogadta, hogy az ellenségeskedéseket 8 napra megszüntessék. A fegyvernyugvást, mint általán hiszik, hosszabb ideig tartó fegyverszünet és végre békekötés fogja követni.

× (A Pozsony melletti csata.) Mult vasárnap volt az első csata magyar területen, mely közvetlen Pozsony közelében fejlődött ki. E csatáról írják Pozsonyból, hogy jul. 22-én már reggel 4 órakor egyes ágyulövészek riaszták fel a város lakosait. Blumenau körül sűrű puskatűzelés közben fél 8-kor erős és szakadatlan ágyuzás jelenté az ütközet véres folyamát. Hídegkut falut az ágyulövészek felgyújtották. Az előny eleinte az osztrákok részén volt, s a poroszok visszanyomattak. Új erővel azonban sikerült nekik az osztrák sereg állását megkerülni és a magaslatokat megszállani, midőn a megkötött fegyvernyugvás híre dél felé a

csatát megszüntette, és pedig azon pillanatban, midőn Benedek is utban volt a csatater felé indított erősítésekkel. A fegyvernyugvás kihirdetése után a pozsonyiak tömegesen mentek ki az ellen táborba, hol barátságos fogadtatásban részesültek, nevezetesen készséggel mutatak a poroszok gyűtős fegyverök kezelésmódját. Beszélük, hogy a poroszoknál majd minden katona magával hordja naplóját és a térképet, s csata után bejegyzik naplójába élményeit; feltűnt az is, hogy ott főzte minden porosz katona magának fekete kávéját.

× (Malackánál) is élénk csata keletkezett vasárnap déltájban, s noha a küzdők csakhamar értesültek a bekövetkezett fegyvernyugvásról, a hevesen folyó küzdelmet nem lehetett azonnal megszakítani; a csata csak 3 órakor ért véget. Pálffy gr. kastélya Malackán az ágyutüz által igen sokat szenvedett.

× (Nyitramegyéből írják,) hogy mult hét hét-főjén összeütközés történt, melynek folytán Göding, Holics és Szokolca meg lettek szálva a poroszok által. A gödingi dohányraktár és az ottani lisztkészlet a poroszok kezébe esett. A levelezőnek ügyei lettek volna Holicsban, de abba kelle hagynia, minthogy az ellenséges előőrtől úgy értesült, hogy be ugyan mehet, de bajosan fog onnan kijöhetni. A poroszok nyugta mellett requiráltak, és magyar nyelven irt proklamatiokat osztogattak.

× (A porosz hadsereg állása) jelenben a következő: Az Elbe-hadsereg egy hadteste Lundenburgtól balra fordult, s Magyarországra nyomult Malackán és Stomfán át Pozsony elé. Miután a poroszok nagy csatára voltak elkészülve Florisdorf előtt vagy a Morva (March) mezején, e hadtest feladata lett volna, a főhadsereg bal szárnyát fedezni, s a Holitsból Pozsonyba vezető országutat elzárni. E Magyarországra indított hadtest képezi, mintegy 45,000 emberrel a porosz állás bal szárnyát. A Morvamezön van kiterjesztve a porosz főhaderő, összesen 120,000 ember. A jobb szárnyat, Krems felé, 45,000 emberből álló hadtest képezi.

× (A katonai párt Bécsben) még mindig a háboru mellett van; közlönyük, a „Kamerad“ így nyilatkozik: „Hadseregünk nemcsak osztrák, hanem mindig osztrák-német volt, és még most is az. Német a hadsereg parancsnoksága, német a szolgálati nyelv, német a hadsereg magva, a tisztii testület, és — most egy béke, melynek alapja lenne a kilépés Németországból, e béke, nem lenne sem áldásteljes, sem életrevaló.“

× (Tengeri ütközet Lissánál.) Az olasz és osztrák hajóhad jul. 20-án tengeri csatát vívott Lissa szigete mellett, mely a dalmát partokon, Triesztől mintegy 200 mértföldnyire fekszik. Az osztrák

Második évi folyam.

30. szám.

Julius 29. 1866.

A tó mellett.

Ismét a pesti állatkertbe vezetem olvasóimat.

A már most teljesen kész restauratio előtt terül el a tó, a majomháztól a bagolyvárig vezető sétányal egy irányban, s attól rövid távolságra.

Legszebb kilátás nyílik a sima viziükörre a bagolyvártól. Nemcsak gyönyörű tájképet mutat föl az azt környező építményekkel, melyek a majomház, a fácánház, az orvmadarak röpdéje, a zeneárvány s a két verandával ellátott restauratio, hanem maga a tó is megragadja a figyelmet, változatos életet nyerve az ott sürgő vizi szárnyasok által.

Most, az igaz, még nem sok vizi madár uszkál a viziükörön, mindamellert már most

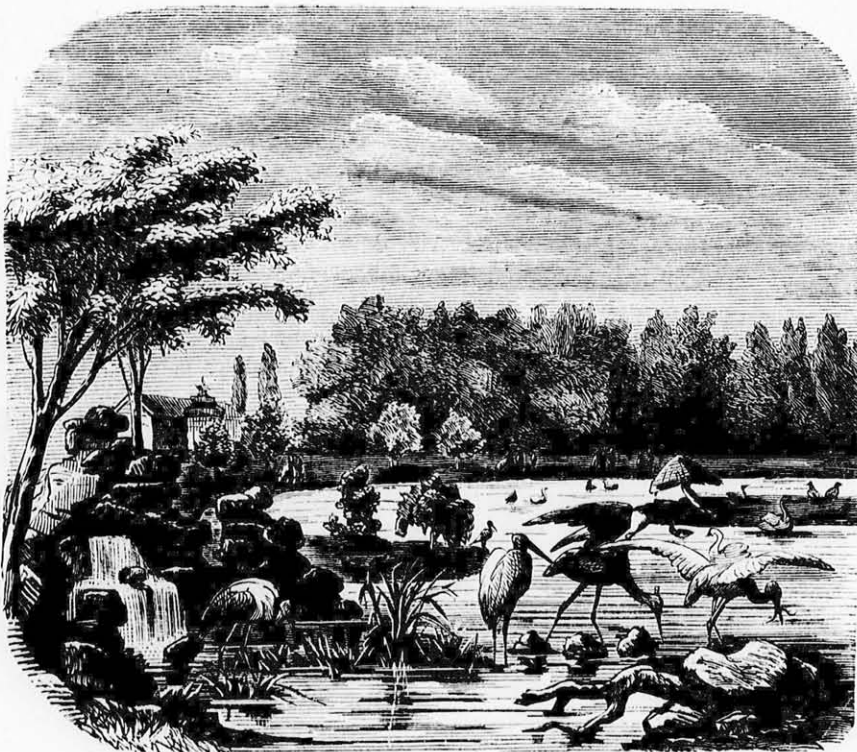
is vannak hattyúk, lábrador-, pézma- és többféle vad-kacsák, fehér és fekete gólya, szürke gém, vadlibák, barna ibisek sat. Nemsokára azonban csak úgy fog ott hemzsegni a sok vizivad, mivel gon-

doskodva van róla, hogy a duna- és tiszamenti tavakon gyűjtsenek a kert számára; innen pedig bőven ellátható lesz a szárnyasok százaival, mivel csak Titel környékén több mint hatvan féle vizivad szokott költeni, még pedig roppant nagy számmal.

Miután az állatkert már augusztus hó 2-dik napján megnyitattik, figyelmeztetjük helybeli olvasóinkat, kik a kertet először látogatják meg, el ne mulasszák a bagolyvárról egy tekintetet vetni a tóra. — Hiszszük, hogy az előttök elterülő kép meg fogja mindnyáját lepni.

Nem hallgathatjuk azt sem el, hogy Emich nyomdájában díszesen kiállított füzet fog megje-

lenni, melyben az állatkert tüzetesen leírva lesz, a ki tehát az ottani helyiségekkel s az ott levő érdekesebb állatokkal megismerkedni akar, az szerezzze meg a díszes füzetkét.

Képek a pesti állatkertből. VIII. Az állatkerti tó.

T e m e t ő b e n .

... Hazugság minden! — Bűnnek és erénynek,
Hősnek, pulyának egy jutalma lesz:
Rabszolga, kényur, mind egy révhez érnek,
Bár csolnakuk tán száz irányt evez.
Kik fáradoztak, küzdtek s vérezének
S kik elhenyélve csak mosolygtanak —
Egyformán rájuk dől a bús enyészet
S csöndben nyugosznak mind a föld alatt...

Vagy még az élet osztja szét jutalmuk?
Ez is hazugság s gúny, — higyjétek el;
Ott is mindütt a góg kacaját halljuk,
Ott is mindütt a gazság ünnepe...
Vagy nem láttátok: mily magasra tartja
Fejét az ármány s a pulya sereg?
Míg a magas szív s jellem áldozatja
Leverve ballag s titkosan keserg...

Hazugság minden! Higyjetek szavamnak,
Ki jártam ott, hol nem mindenki járt:
Én voltam ott, hol arra mitsem adnak,
Ha van hited, ha jellemed szilárd.
Áthágtam én már a nagyok küszöbjét,
Megfordulék a nyomorgók között;
Ott hitlenséget s nyers közönyt találék,
Itt csüggedést egy szebb jövő fölött...

Amaz kacagta, hogyha lelkesült ez,
S nem fult el ajkán gaz lehelle! —
Ez sirt, hogy a cél érve tán soh'sem lesz,
És biztatást, vigaszt nem lehete...
Amaz meghalt oly hitben s gondolatban,
Hogy életét bölcsen fejezte be;
Ez szintén meghalt gyötrő öntudatban,
Hogy hasztalan volt küzdő élete.

Hazugság minden! . . . Ah! de alkonyul már,
S én még szünetlen itt elmélkedem.
A nap lement . . . az égen már a hold jár,
S én itt bolyongok most is e helyen.
Megyek . . . de oh hadd, hadd nézzem elébb még,
Mily szép az égbolt csillagezrivel! . . .
Nézem . . . nézem — és mintha újra élnék!
— Ah! egy bírónak mégis lenni kell!

Hazugság minden! . . . Lelkesülés, álom,
Mély hit, maga: cél, mind csak ámitás;
Merő ellentét minden e világon,
S gyermekjáték az élet, semmi más.
Építjük a sok cifra kártyaházat,
Mi összedől, ha már kissé magas . . .
Majd előveszszük vesszőparipánkat,
— Az észet, — s futunk, míg birja ló s lovas . . .

Hazugság minden! Itt e néma kertben
Bizonyság erre e sok siri hant.
Emitt egy díszes siremlék előttem,
Rajt' lelkesítő, hangos fölirat:
„Ilyen, meg ilyen nagy volt ő, a míg élt!“
Tudom! Nagysága zsebében vala . . .
„Egész éltét fölázó az egy elvért!“
— Minél rakottabb légyen asztala . . .

Mig távolabb egy szétszórt domb terül el,
Keresztjéből csak egy darab van ott;
Régen benőtt az vad bozóttal, füvel,
S mióta meglett, föl sem hányatott . . .
Még azt se tudná, a ki erre menne,
Ki nyugszik itt e ronda hant alatt;
Ám én tudom, hogy mennyit veszte benne
A tiszta elv s a buzgó kis csapat . . .

És így tovább . . . mert ez csak egy a sokból,
— Ily képekben nincs, épen nincs hiány! —
A szív ha érez, az ész hogyha gondol,
Sötét pokol lesz a legszebb virány . . .
Mit ér az illat, és mit a madárdal
Undok mocsárköz s békahang között?
S mit ér az eszme, mely magasba szárnyal,
Ha itt alant a kézen lánc csörög?!

Benedek Aladár.

A m o s t o h a m e s é i .

(Beszély.)

Jókai Mórtól.

(Vége.)

Róbert kincseket ígért a mór fogolynak, ha őt
lopva bevezeti Compostellába.

S azon éjjel Róbert és Odoardo eltűntek a flandriai táborból.

Egy szép leányért mit nem tesz egy tizenhét
éves fiú?

A kalifa leányát Zibellának hívták.

Csak tizenöt éves volt még, s már tudott minden-
tent, a mit álmában nem tanul meg senki.

Megsalta apját első kedveseért, az első a má-
sodikért, és a legutolsót a népe véréért pazarló el-
lenségért, a szép idegen ifjuért.

Olesó diadal volt az Róbertnek, de veszedelmes
nyereség.

Zibella megnyitatta előtte a kalifa kertajtáját, és meghallgatá heves szavait és felelt neki ép oly hevesen. Azon a napon Róbert a kalifa kéjlakában volt elrejtve.

Másnap estve ismét találkozott Zibellával, és elmondá neki, hogy öt nőül akarja venni, és aztán fejedelemmé teszi.

Harmadnap Odoardo megsugá Zibellának, hogy Róbert csak azért lopózott ide, hogy Compostella bejárását kitanulja, a mórokat itt megostromolja, s aztán a volt kiráyleányt vegye nőül.

Az nap este Zibella elárulta Al Bohagennek, hogy kertje kéjlakában a megszálló sereg vezére van elrejtve.

Harminc jó mór vitéze bánta meg a kalifának ezt a fölfedezést. A flandriai fejedelmi ügy védte magát, mint egy oroszlán, míg kardja kezébe nem szakadt; akkor elfogták.

Mikor a kalifa elé hurcolták, bámulva látta a mór király lábai előtt ülni kedvesét Zibellát, s a trón mellett állni tanácsosát Odoardot.

A leány könnyelműen nevetett szemébe, Odoardo gunyos megvetéssel.

— Lásd, mondá a bilincsekbe vert királyfinak; a turlupineknek, kiket apád kiirtatott, mégis igazuk van. Én azért maradtam meg közülök, hogy ezt neked bebizonyítsam. Én adtam mostohádnak a tanácsot, hogy meséljen előtted Galiciáról; te azzal jutalmaztad csalfaságát, hogy fiának hagyta apai örököt. Én hittem el veled a kiráyleányról való mesét, a ki nem volt soha. Én csaltalak ide a kelepcebe, hogy egy szép pillangó szárnyával magadat fogasd meg. Én fosztottam meg seregedet hadvezéréstől, s az most fejtellenül tévedez ellensége földén. S ime most te, szerelmes, bátor, erényes ifju, meghalsz, kigunyolva, elárulva, szeretőtől kinevetve, anyádtól, öcsédtől kijátszva; — én pedig egy nagy király trónja zsázmolyán az első helyre lépek a te hulládon keresztül. Látod-e már, hogy igaz hit a turlupineké?

E szavakat flamand nyelven mondá Odoardo Róbertnek; az ifju összeroskadt alattuk. A mórok nem érték, mit beszélt, csak azt látták, hogy az ifju, ki még bilincseiben is hős volt, e szavakra elsápadt és megtört.

Ekkor Al Bohagen inte, hogy mindenki távozzék el; csak a fogoly ifju marad vele egyedül.

— Ifju vitéz, szólott hozzá a mór kalifa, te eljöttél messze földről, hogy egy országot meghódíts, melyről te neked azt mondták, hogy én rosszul bánok vele. Te ostrom alá vetted városomat, te beszöktél palotámba, s el akartad rabolni leányomat, meg akartál ölni engemet, és népemet ki-

irtani innen. Én ezt tudom, mert tanácsosod elmondá előttem. Te kegyetlen csapásokat osztál midőn megleptünk, sok jó vitézemet halottá tetted, a kiknek a vérét, ugy siratom, mint gyermekeimét; most kezemben vagy, és bizony senki sem fog engem kegyetlennek mondani, ha tégedet most irtalom nélkül megöletlek. De ha én téged megöletlek, mint ellenséget, ki arra méltó, akkor az igazságtalanok diadalmaskodnak. Akkor kacagni fog rosz mostohád, álnok tanácsosod, hűtelen szeretőd, hogy ugy hittél szavuknak, és mindenki, a ki rajtad kacag, azt fogja mondani kacagás közben: nincs Allahnak szeme, hogy lásson, keze, hogy igazságot tegyen. És ezt nem szabad mondani senkinek. Allah lát és Allah igazságot tesz, akkor is, mikor az emberek azt mondják: Isten sem teheti ezt már. Hogy Allah nevét meg ne gyalázza ekként senki, én már tettem föléle.

Azzal leoldá az ifju kezéről a láncokat, megfogta kezét s egy titkos ajtón át levezeté magával egy csigalépcsőn, mely a bástyák alatti kapuhoz juttatott alá. Ott két néma szerezsen várt reá, az egyik egy felnyergelt paripát, a másik egy bársonnyal bevont réz szekrényt tartott.

— Most szabad az utad elhagyott táborodig, szólott a kalifa Róberthez. Eredj vissza. Mikor sátorodba érsz, nyisd fel e szekrényt a benne levő kulccsal, és midőn felnyitottad, mondjad azt: hogy „az Isten igaz!“ — És azután folytasd az igazságtevést magad. Béke veled.

Róbert vágatva tért vissza táborába. Midőn kinyitá a szekrényt, két levágott fejet talált benne: Zibelláét és Odoardóét.

A pogány mór nem engedhette, hogy valaki megcsufolja Allah-t, ha saját vére volt is.

Róbert pedig ugy tett, a hogy a kalifa mondá: folytatta az igazságtevést.

Haza ment seregével Flandriába, ott mostohája ellenséges haddal fogadta és elüzte.

Róbert Frisehonba menekült, ott özvegy és ifju volt a királyné: Szász Gertrud. Róbert új főköttöt hozott az özvegynek, Gertrud új koronát a trónfosztottnak.

Roëne itt sem hagyott neki nyugtot, a mint fia Balduin annyira megnőtt, hogy megülhette a csatamént, megindult vele Frisehon ellen, mostoha fiát elüzni trónjáról.

A csatában aztán elesett Balduin, s Roëne fia halálhírére megfojtotta magát palástja zsinórával. Így szállt vissza a mostoha meséi miatt elvesztett örökség Róbertre.

És a turlupineknek még sem lett igazuk.

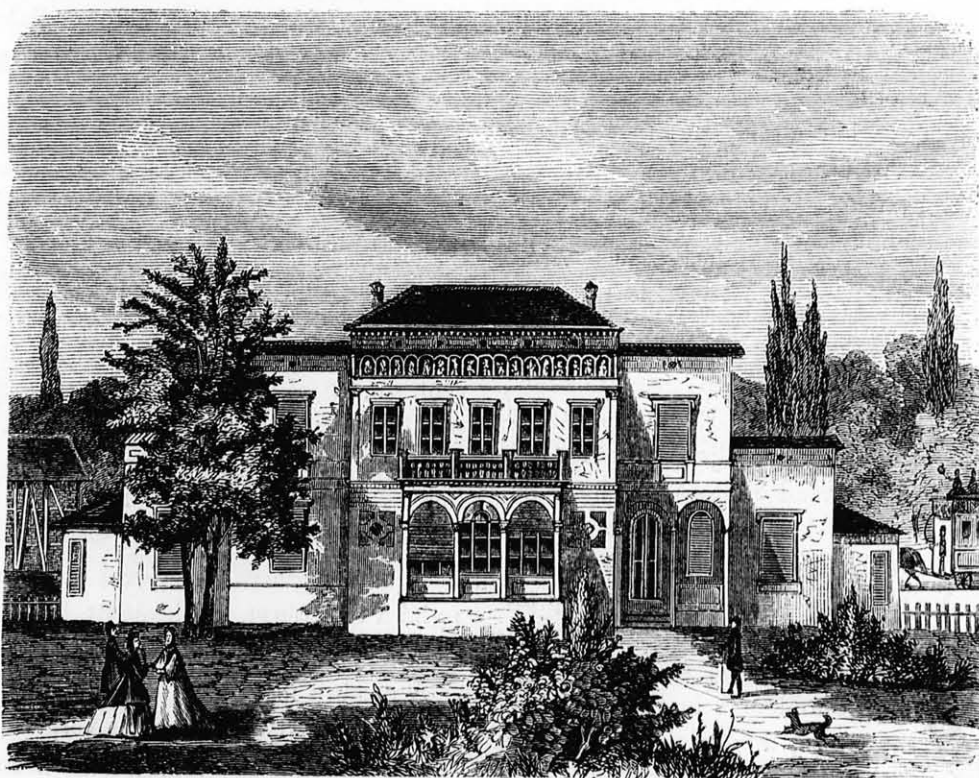
A pesti közuti vaspálya.

Pest újra nagy lépést tett előre. Közlekedési szempontból oly fontos vállalat lépett most életbe, mely Pestnek — mint Magyarország fővárosának — világvárossá lehetőségét a legnagyobb mérvben elősegítheti.

A vállalat 200 ftos részvényekre van alapítva, melyekből 1100 darab bocsátatott ki, még pedig oly jó eredménnyel, a hogy ezt más vállalatoknál alig tapasztaltuk. A vállalat élén szakemberekből álló igazgatóság és választmány áll, mely kiadásait oly ügyességgel és takarékoszággal vezette, hogy

uton át — Uj-Pestig terjed, s az ut közepére volt tervezve, mivel az akkori helytartó, gr. Pálffy Mór, ezen utakra boulevard-ot tervezett. Ezen terv dugába dőlt, pedig hasznos voltát a köz-egészségre nézve a napi sajtó is meleg szavakkal ajánlá.

Elhatározott, hogy a vonal fentebbi utak bal oldalán haladjon, nehogy a főcsatorna netáni igazítása miatt hátráltatásoknak és kellemetlenségeknek legyen kitéve. A vonal több állomásra leendő elosztva, melyekből a városi területre következők esnek: a szénatér mint főindulási hely; a Zrínyi;

A pesti lóvonatu vasut indóháza. (Liptay ered. után rajz. Blumberg.)

a részvény tökéből: 220,000 ftból levonva a kiadásokat: 149,216 ftot 27 kr — 70,783 ft 73 krnyi felesleg mutatkozik. Így nem lehet esodálkozni azon, hogy a f. évi april 30-án tartott közgyűlés a volt igazgatóságot egyhangulag megválasztá — titkos szavazás útján — a jelen évre is, mely közbizalmat méltán ki is érdemelték. Elnöke lett gróf Károlyi Sándor, azon fiatal mágnásaink egyike, kit örömezt látunk e vállalat élén; alelnök Hollán Ernő; ügyigazgató Jellinek Mór; műtani igazgató Bielik Miksa tanár, és egy nagyobb számú választmány. Mind oly férfiak, kik mint eddig, ugy ezután is igyekezni fognak a beléjük helyezett bizalomnak megfelelni.

A vállalat a szénatérrel — az ország- és váci-

az evangelikus templom; a lipótvárosi bazilika; az állam-vaspálya, és a kis söresarnok. Több helyen kitérők is alkalmaztatnak. A társaság a városnak a pálya által elfoglalt helyért 1 es. aranyat fizet a városi pénztárba, annak elismeréseül, hogy az elfoglalt hely városi vagyon. A vállalat negyven évre van engedélyezve, melynek letelte után a város vagyonává válik.

A sinek az állam-vasuttársaság jó nevű resicai gyárából valók.*) Ezen sinek ugy alkalmaztatnak, hogy a kövezettel egy arányban legyenek, mikép más terhes szekerek keresztül-kasul mehessenek rajtuk, a nélkül, hogy a sinekben a legesekélyebb

*) Lásd: „Hazánk és a külföld“ 1865. II. köt. 618 lapján.

kárt is okoznak. E sinek oly célszerűen vannak letéve, főképp a kereszt utakon, hogy azokról külföldi mérnökök és szakemberek is a legelismertebben nyilatkoztak.

A kocsik Bécsből, Spiring jó hitelű gép- és kocsigyárából valók, s mind külsejük, mind belsejükre nézve meglepően csinosak. Kívül azonnal szembe ötlik az I-ső osztály és II-ik osztály fölirat, mely közt van alkalmazva a városi címer, két szárnyas griffől tartva, alább pedig K. P. V. T. betűk, vagyis központi vasutársaság. A kocsik két végén két erkély van, melyen ül a kocsis, és

beli derék építész, ki muzeumunk újítását is a legjobb sikerrel vezeté. E házat vendéglőnek szánta, s mint sajátját építé, és már készen állott, midőn a társaság tőle 40 évre kibérlé.

Vannak benne csinos nagy termek, több ebédlő stb.

Az indóház mögött vannak elhelyezve a kocsiszínek, istállók és a személyzet lakosztályai.

Szándéka a társaságnak az új-pesti szigetet is kibérleni, hogy ott kedélyes mulató-helyet létesítsen.

Figyelmet érdemel még az Uj-Pesten oly gyors

A pesti lóvonatu vaspálya a Deák-téren. (Liptay ered. után rajz. Jankó J.)

a dijszedő (conducteur), s innen vezet föl egy vascsigalépeső a tetőre. Az első helyre jut hat ülés, mely vörös bársonnyal van behuzva; a második helyre 8 ülés posztból. A padlózat gutta-perchával van bevonva, a csinos ablakok zöld függönyökkel. A tetőn van elhelyezve a harmadik hely közepén egy börrrel bevont karos pad 12 személyre; és így egy kocsis mintegy 30—45 embert vehet fel.

Az új-pesti indóház Uj-Pestnek legszebb s legdíszesebb épülete. Stíljét meghatározni bajos lenne, mivel ez nagyon szeszélyes, de mind a mellett összhangzatosan csinos. Építője Wágner János hely-

san épült fiumei „Stabilimento tecnico“ fiók-intézete, melyben nagy szorgalommal készítik a magyar „közép-dunai gőzhajó-társulat“ 2 gőzöt, „Fiumét“ és „Budapestet,“ melyeknek hossza 205, szélessége $22\frac{1}{2}$ és magassága 9 láb. Ezek — az eddigi haladásból ítélve — még a megszabott határidő előtt metszeni fogják a Duna szőke hullámain, hirdetve a magyar társaság szellemét és nemzeties voltát.

Megemlítjük még a központi vasutársaságot illetőleg, hogy a 70,000 fnyi feleslegből a pálya városerdei vonalát készített el, melynek engedélyért folyamodását már benyújtotta az illető ható-

ságnál. Ugy szintén tervezetben van a városerdei vonal 600 ölnyi meghosszabbítása a losonci vaspályáig, a budai s pesti indóházak összeköttetése

stb., mely terveknek mielőbbi megvalósítását a legőszintebben kívánjuk.

Liptay Pál.

A papír és az írás.

A papír története úgy szólván az emberiség története; nélküle Európa nagyszerű műveltsége, mely ma a tudományok, művészet és iparban találja kinyomatát, alig létezett volna. Valamint a vas mennyiségének szükséglete valamely nép ipara fokának, — vagy Liebig szerint a szappan mennyiségének szükséglete egy nép műveltségi állapotának mértékeül veendő: úgy a papír mennyiségének szükséglete annak szellemi fokát jelezheti. — Az emberi művelődés első kezdetében az anyagok története egyenlépést halad az emberi szellem fokozatos fejlődésével. A nyelv műveltsége előtt irányagra nem volt szükség; az emberek jelek által igyekeztek egymást közvetlenül megértetni: oly nyelv, mely mai siketnémáinknál is oly kifejezésteljes és bámulatos. A nyelvképzés által az ember ezen kezdetleges állapot fölé emelkedett, gondolatainak alakot adott s ezen gondolatoknak a szóbeli megértésnél csakhamar nagyobb tért keresett; természete sajátágánál fogva már ekkor az ember a távolra, az öröklétre gondolt és arra, hogy élete viszontagságait a barát, vagy utóvilágnak elmondja. Így teremtette a nyelv mellé az írást. Ennek első kezdetleges alakjai földhányásokból, kövekből, faültetvényekből stb. rakkott emlékek voltak.

A nyelv műveltségi fokának és általában az ember szellemi fejlődésének mértékeül ezután az írás minősége szolgálandó. Meglehetősen haladást tanúsított már az ember a jegyírás használata által, ámbar annak anyaga: kövek, ércek stb. még elég durvák valának. A jegyírás tanúsítja, hogy az ember még ekkor a természettel szorosán összefüggött, hogy beane élt és gondolkozott, mert ezen jegyek kivétel nélkül természeti képek. A legismertebbek a régi egyiptomi emlékeken található és hieroglipheknek neveztetnek; az egyiptomiakon kívül még más népek is birtak ily írással, mint azt déli Amerikában több sziklába vésve föllelhetni.

Mily lassan fejlődött azonban a betűírás, arról leginkább tanuskodik az ugynevezett quipu, vagy csomóírás, mely a régi peruiaknál volt használatban. Erről Tsudi „Perui utazási vázlatok“ című művében így szól: A quipu írás abban áll, hogy egy főzsinor mellé számos apró zsinor erősített meg, amaz valamely tudósításban a fő-

gondolatot képviselte, a mellékzsinórokra alkalmazott kisebb-nagyobb különféle képen kötött csomók a főgondolat mellékrészleteit. — Mily nehéz volt ily íráson eligazodni, kitünik abból is, hogy az olvasót előbb szóval kelle értesíteni, miről szól a tudósítás, vajjon háborúról, népszámlálásról stb., hogy azután elmehessen rajta. Ezen különös irmodor mindenestre középhelyet foglal el a betű és jegyírás közt.

A betűk feltalálása által az ember fokenként a jegyírás ügyes-bajos megértése fölé emelkedett. Véső és kalapács voltak az első íreszközök, melyekkel Babylonia és Khinában, a hajdani művelődés ezen első ezredéves székhelyeiben, lapos égetett téglákra vagy vékonyabb palalapokra irtak. Ez volt az első papír. Nemsokára hegyesített kövek és ércek válták föl ezen első íreszközöket; a kövek után érclapot használtak, kezdetben a könynyebb feldolgozás végett valószínűleg ólomból; ezen papirhoz már keményebb irnádak szükségeltettek s az ember ezeket a keményebb kövekben, a vas és rézben találta fel; a rézből nemsokára keményebb papír lett, mert az ólom nem látszott alkalmasnak az ezalatt tökélyesült írásjegyeknek hosszabb fönntartására; a rezet lapokba verték és vassal irtak rá. De mindez az előretörő emberi szellemet nem elégitette ki, falapokat keresett és ezekbe véste be betűit, csont és rézzel. Ezen írásmód minden előbbieknél kényelmesebbnek mutatkozott, a falapokat nemsokára viaszszal vonták be és szaru vagy ezüst irnád szolgált a betűk felírására. Ezen időre esik körülbelül az állati bőrök és belek használata irlapul.

Minél inkább művelődött az ember, az írás annál kényelmesebb lett. Egy könyv megírására azonban nehéz vastag lapokat nem lehetett használni, s ezért kezdetben faleveleket és pedig pálmaleveleket kezdettek használni; ezt először Egyiptomban tevék, azért a görögök az egyiptomiak írását „föniciai írás“-nak nevezték, mert náluk a pálmát — mint a datolyapálmát még ma is — fönixnek neveztek; a levelek helyett nemsokára a fa héjja alkalmaztatott, ebbe a betűket tüvel vagy hegyes irnáddal karcolták; ezen fa héjja a rómaiaknál, charta chodicea vagy libernek neveztetett. Ezen utóbbi szó maradt ezután fenn egy

egész könyv elnevezésére is. A fahéjtól a len és pamutszövetig csak egy lépés volt.

Nagy Sándor idejében Kr. e. 336—323. kezdett a papyrus cserje (*Cyperus papyrus*) használatba jönni; innen származik a papír elnevezés. Az irlapot a virágban levő növénynek belső szárhártyájából képezték, ezt t. i. finom tűk által a szártól elválasztották, több ily hártyácskát azután Nilus-vízzel összeragasztottak, megszáritottak és fogakkal simítottak el. Az ily módon elkészített papírt byblosnak hitták, honnan a biblia elnevezés. Ezen új irlap nemsokára a legelterjedtebb hirre tett szert, s mint fontos kereskedelmi cikk, Egyiptom gazdagságát képezte, annyira, hogy Firmus egy egyiptomi fejedelem gazdagságáról szólván, fölemlíté, hogy annyi papírral bír, mennyi egy hadsereg eltartására elégséges.

Ezen új papír fölfedezése után nemsokára nagyobb számu könyv is keletkezett; találkoztak könyvgyűjtők is. II. Ptolomäus vetélkedett Eumenes pergamusi királylyal nagyszerű könyvtárak létesítésében. Ptolomäus, Eumenes iránti vetélyből annyira ment, hogy a papír kivitelét Pergamusba megtiltotta, s ezen ország lakosai, a már nélkülözhetlenné vált iranyagot érzékenyen fájlalták. A szükség találékonyvá teszi az embert; Pergamus lakosai mindent elkövettek új iranyag feltalálására s ezt az állatok bőrében látszottak végre feltalálni, melyeket hajlékonyakká s az írásra alkalmasakká tudtak elkészíteni. Így keletkezett körülbelül 200 évvel Kr. e. a feltalálási helyről elnevezett pergament; ez oly alkalmas papír volt, hogy ismét új korszakot alkotott, a papircserjét, irnádat kiszorítá, a ludtollat hozá be irnádul és fentartotta magát még jóval a középkoron tul.

Azon időben, midőn a papyruscserje volt az egyedül használt irlap, az egyiptomiak és különösen az alexandriaiak, a rómaiakkal nagyszerű papirkereskedést űtek, annyira, hogy az arra vetett vám az államkincstárnak nagy jövedelmét alkotá. Midőn a későbbi pénzsomjas római császárok ezen vámot annyira felemelték, hogy az egyiptomiak a papirozt tovább is küldeni vonakodtak, Róma népe Tiberius alatt fenyegető fölkelésre készült, melynek kitörését Tiberius csak az által tudta megakadályozni, hogy minden még meglevő papírt összevásároltatott és a senatus által egyformán kiosztatta. Midőn később Theodorik ezen vámot fölemelte, Cassiodorus mint valami világboldogító eseményhez, szerencsét kívánt az emberi nemnek. Az egyiptomi papír használata a XI-ik századig tartott, a pergament feltalálása óta

azonban mindinkább csökkent, s végre midőn az araboktól feltalált pamutpapír Európába hozatott, egészen elenyészett.

Ezen papír volt első, mely mai papirosunkhoz némileg hasonlított. Készült pedig úgy, hogy a pamutrostokat addig verték és törték, míg péppé lett, ezt azután deszkára nyujtották, szárították és simították. Kereskedésbe görög pergament, vagy charta cottunea név alatt jutott. A haladó emberszellem azonban ezzel nem soká tudott beelégedni, mert oly puha, egyenetlen és törékeny volt, hogy ecsettel csak nagy bajjal lehetett rá írni. Végre a XIII. században 1270 körül a németek a kender és len használatát kísérlék meg. A készítésre az emberkéz elégtelen volt, gépet kelle tehát szerkeszteni, mely a célt előmozdítsa, s ezt papirosmalmokban lelték föl. Az első papírgyár 1390-ben Norimbergában létesült. — Az új papír csakhamar elterjedt Spanyol-, Francia-, Olasz- és Csehországban, Helvécia, Angol-, Dán-, Svéd- és Oroszországban, sőt Amerikában is. Mily fontosságot tulajdonítottak e találmánynak, bizonyítja, hogy egy Spielmann nevezetű német, ki azt 1588-ban Dartfordba, Angolországban, behozta, nemsokára lovaggá tettetett.

A papírnak mind elterjedtebb használata, annak mindinkább nélkülözhetlenné lett szükséglete, de főkép a nyomdászat feltalálása ismét új korszakot alkotott a papírgyártásában. A tisztátalan szürke kender nem volt többé elégséges; mindeütt keresték a jobb és alkalmasabb anyagot, míg végre az elhasznált és eldobott rongyokban találtak fel azt. Ezzel meg volt téve az utolsó lépés oly papiros előállítására, melyre akadálytalanul írni és nyomni lehet. A XVI-ik századig csak az enyvezett vagy írópapír volt használatban, a nyomtatópapírt csak később gyártották. Most már Európában több ezer papírgép működik és évenként mintegy 500 millió font papírt gyártanak, körülbelül 100 millió forintnyi értékben.

A papír története tehát összefüggésben jár az emberiség történetével. A papírgyártó elrongyolt csekély értékű anyagából hozta létre ama könyvtárakat, melyek most minden várost, minden műveltségre igényt tartó egyes egyén szobáját diszítik; a papírnak köszönhetjük, hogy közlekedés útján az egész világgal kapcsolatban állunk, hogy egyes nagy szellemek teremtményei sajátunkká lettek, hogy a szabadság szelleme utat törhetett magának az emberiség minden rétegeibe.

Dr. Wiener.

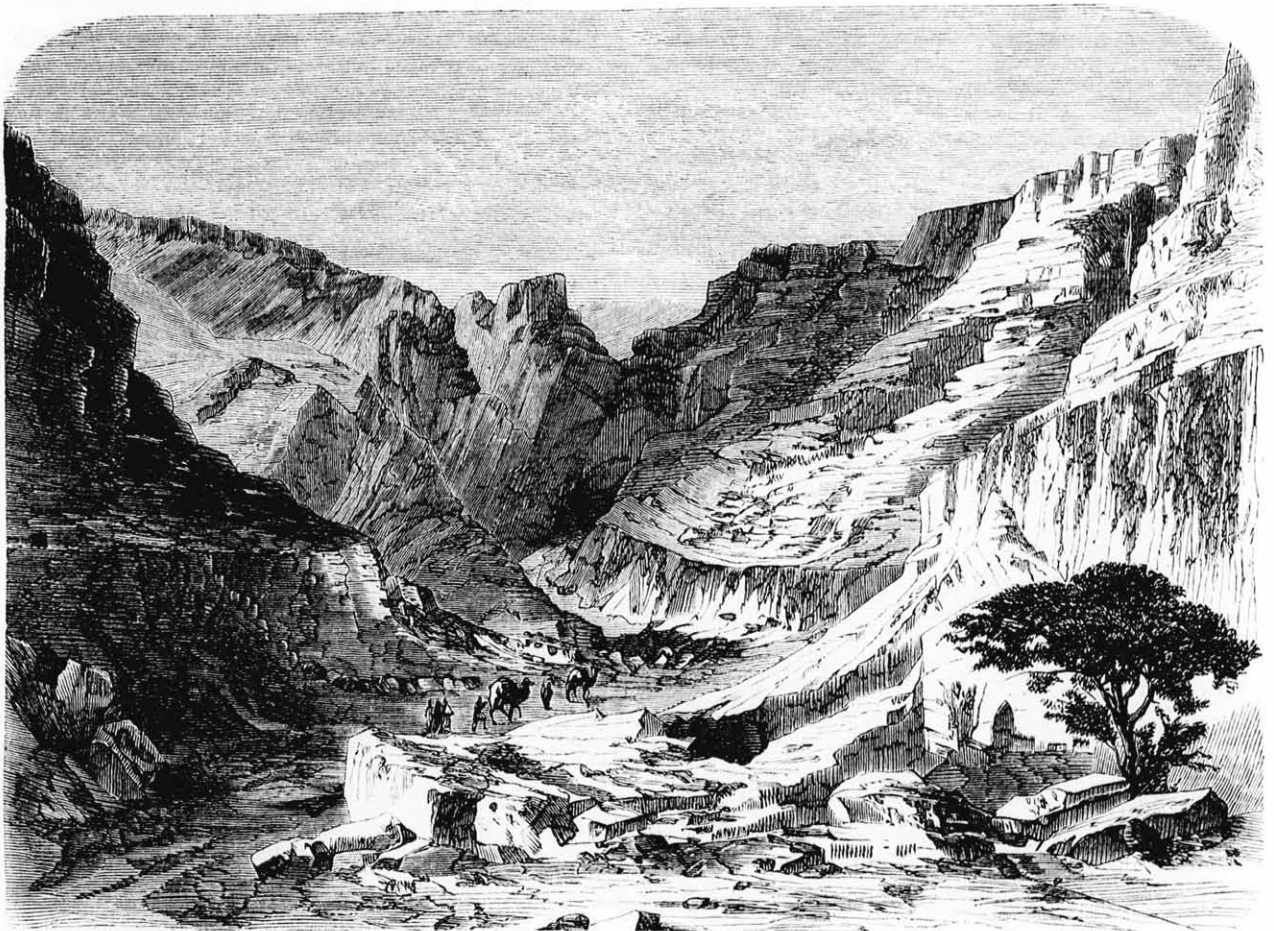
Barth közép-afrikai utazása és felfödözéseiből.

(Az afrikai expedíció. — Célja. — Elindulás. — Egy afrikai város. — Murzuk. — Utí kaland. — Vadon tájak. — Szerecsen szokások.)

(Folytatás.)

A *Ghat* és *Barnkat* nevű oázisokon hat napig nyugodott a karaván, hol a mezők Nigritia közeledésére mutatnak, mert árpa és búza helyett kölesnek engedik át a tért. Utasaink itt csinos, palánkkal kerített kerteket és szép, terrázszerű ellátott házakat találtak; a férfiak itt szorgalmasan

Wadej, mely utunkat keresztbe metszette s mely mintegy 60 láb széles, kissé távolabb gigási szirtetek közé szorul, melyek ezer lábnál magasabbak s aztán csak igen szűk zugot képez, mely óriási sziklák közt kigyózik tova, s hol minden vihar alkalmával valóságos zuhatagoknak kell alakulniok,

Az ágerii hegytorkolat.

dolgoztak, az utcák teli valának gyermekekkel s majd minden nő csecsemőt hordott vállain; végre a fekete lakosság itt igen deli alkatu és sokkal nemesebb fajú, mint Fezzán vegyült vérű emberei. Azonban a karavánnak folytatnia kellett útját a pusztában, mely ezen vidéken a szikláknak valóságos tömkelege.

„Ezen vidék nem csupán szirtjeinek különös alakzatai miatt nevezetes, hanem azon szorosok miatt is, melyek itt homok-, kö- és gránitfalak közt nyílnak. Julius 30-dikán két hegyszakadék vagy vízmosáshoz értünk, melyek ezen zavart tömegek közt mintegy keresztutat képezének. A

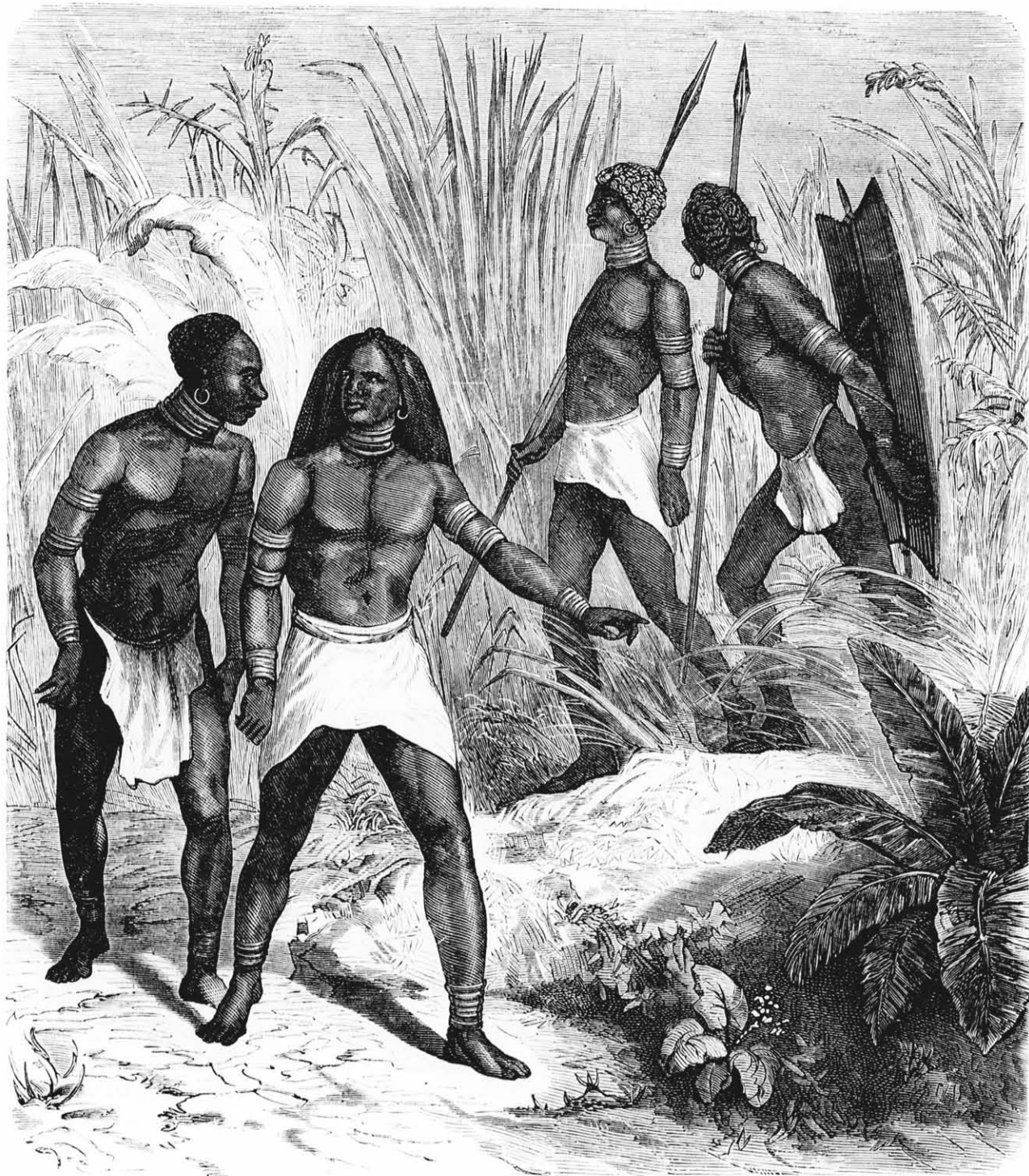
miről ezen vad esatorna nyílásánál az ott látható, mélyen kivájódott medence is tanuskodik s mely oda érkezünkkel tele volt enyhítő friss vízzel. A keresztut, vagyis ezen szorosok egymásba metsződése képezi az *Ágeri* nevű völgyet, melyet az európai földleírók rég idők óta *Amaisznak* neveztek.“

Barth ismételve megakartta e helyet látogatni, de ebben meg lőn akadályozva, mert tudtára adták, hogy Szidi-Jalef-Sakertáf nevű főnök támadást készül ellene intézni. Erre fegyverkezni, rendezkedni kezdett a karaván s a völgyületen lefelé délnek haladt, hol a hegyfalak lassan-lassan la-

pulni kezdettek s ez úton elérték a mintegy 600 láb magas Tiska-hegyet. Másnap kora hajnalban indultak el, hogy elérhessék a homokhalmok vidékét, melyet mintegy hat mérföldnyire pillantottak meg, s hol elesigázott tevéik számára kevés

körül teve és más esontvázak valának elszórva, mert ezen elhagyott hely a karavánokra nézve igen fontos íható vize miatt, bár az 25 foknyi meleg.

Homok, szirtek, kovás homokkő és vörhenyes

Középfrikai négerék.

fűvet reméltek találni.

Két nap múlva az Affalesszelesz nevű kuthoz értek, hol semmi árnyat sem találtak, s mely körül a homokkal fedett halmokon csak egy-két eszevész tamarixet pillanthatnak meg. — A kut

gránit, itt-ott mimosa-bokrokkal ékesítve, jellemzi azon két napi járásnyi földet, melyen a karaván ezután áthaladt, melyen mindazáltal nyájokban él a törpe bivaly, s ez állatok — embereink által üldöztetvén — nagy könnyűséggel szökdécseltek

tova a szirteken, miglen eltűntek. E vidéken egy juhraj is igen gyakori.

Erre megint három napi járást tettek s egy egészen új, fűvel borított völgybe jutottak, hol egyszerre négy férfi s ezek után egy csapat könnyű fegyveres jelent meg a láthatár magaslátán, kik velök találkozni akarni látszottak. „A karavánban én voltam legelső, írja, leszállottam állatomról s a csoportfelé léptem,figyelve a szemem előtt kifejlődő jelenetre. Mily nagy volt meglepetésem, midőn a négy férfi ketteje karavánunk kelnival (törzs neve) hadi tánchoz fogott, melyet a többiek nyugodtan szemléltek. Közelebb mentem, mire a táncosok is egész hozzám jöttek s megragadván tevéim kötőfékét, vámot követeltek tőlem. Ujjamat löfegyverem ravaszán tartva, azonnal megtudtam eljárásuk okát. Ugyanis azon hely, a hol most valánk azon vidék történetében nevezetes szerepet játszik. Midőn a kelnik — kik akkor még tisztavérű berberék, alkalmasint fehérarcu ázsiai eredetűek valának — meghódították a goberana négerrek hazáját, ezen helyen egyeztek meg a fölött, hogy a feketék élete meg lesz kimélve, s hogy a kelnik tekintélyesebb főnökének ezentul csak a legyőzött fekete törzsből lesz szabad házastársat venneie. Ezen egyezmény emlékére, ha valamely karaván e helyre jut, a néger rabszolgák összegyűlnek s uraikon valami csekély vámot vesznek, mi meg van számukra engedve.

Ezen esemény nagyon érdekes leendett ránk nézve, ha nem bánt a nyughatlanság. Ez előtt való napon t. i. három ismeretlen közeledett karavánunkhoz, kik azt mondák, hogy ők nem szándékoznak minket megölni, hanem majd csak társaik, a kik szintén nemsokára megérkeznek.“

Végre tíz napig tartott veszély és zsarolás, a merész banditákkal való küzdés s egy felhőszakadás által okozott áradás után (bárha az európai tudósok eddig azt hívék, hogy Afrika ezen részében soha sem esik), utasaink végre An-Nur nevű főnök csapatával találkoztak, mely azért küldetett eléjük, hogy az őket Tiu-Tekusetba vezesse. Az öreg főnök vendégszeretete nem volt valami nagy, de legalább őszinteséget tanusított. „Meg nem bocsáthatom neki — mondja Barth — hogy fősvényiségében meglátogatásomkor még csak itallal sem kínált meg, de becsülnöm kell őt mint államférfit. Végre tisztelem akkor tanusított magaviseletét, midőn el lön határozva *Agudezbe* menetelünk, a hol az ország legelső főnöke székel.“

Asbent vagy Akirt — ezen óázist — a nagy pusztaság Svájcának lehetne tán nevezni s azon ut, melyen Barth *Agadezbe* ment, igen festői.

„Utunkat folytatva, írja, okt. 7-én a Tiggeda völgyét értük el, mely ez üde reggelen csakugy hemzsegett a galambok számos csapataitól. Utunk sziklameredeken át vezetett Erazar-an-Aszada völgyébe, melyet keleten a Dogem-hegy imosant tömege zár el. A tenyészet oly buja ezen völgyben, hogy tevéink alig voltak képesek előre haladni; a keresztesek, ibolyafélék gazdagon vannak képviselve, közbe-közbe óriás liánok vonnak fölübök sűrű sátrakat.

Az erdőből kiérve, pázsitos szegélyű ösvényen haladtunk fölfelé; a Dogem-hegy tekintélyes bazalt tömegét balkéz felől hagyók el, s nemsokára mimozákkal borított kövecses térségre jutottunk, melyen itt-ott oroslányomokra lehetne bukkanni; az oroslánok e pusztá, lakatlan vidékeken nagyon gyakoriak, de, legalább az én észleleteim szerint, nem igen vérengzők.

Innen utunk a Taghiszt völgybe vezetett. Az egész völgy nagyon kietlen képet tár fel a szemlélő előtt; a talaj gyermekfejnyi bazalt töremlékekkel van behintve, a tenyészetnek semmi nyoma sincsen. A tuati származásu Mohammed-ben-Abd-el-Kerim, ki az izlam vallást Szudan közep-résében meghonosítá, ezen szomorú helyet az imádkozás helyévé avatta.

Ezen sziklás térről a bájos Oderasz völgybe értünk, hol először is három rabszolga tünt szemembe, kik nemébe az ekének voltak befogva s gazdájok mint ökröket terelte előre. Ha jól emlékszem, ezen vidék az egyenlítő fölötti Afrikának legdélibb pontja, hol még eke van használatban; egész Nigrítiában az ásó helyettesíti az ekét. Az Oderasz völgye, valamint az utána következők is, rendkívül bájos és termékeny. A föld itt megtermi nemcsak a kölest, hanem a búzát, szőlőt, datolyaszilvát és a kerti vetemények csaknem minden nemét is; egyedül Ifarghen körül, mint nekem beszélék, ötven kert van, melyekben a mondott növényzetet tenyésztik. Szintugy nehezünkre esett ezen kedves vidéket elhagyni. Utunkat a göröngyös ösvényen a Télua-völgyben folytatók, melynek talaja, az e vidéken fontos kereskedelmi cikket képező szikenynyel van vékonyan bevonva.

Pihenőt e napon a Budd-völgyben tartottunk, hol először volt alkalmam megismerkedni a „tű-hegyü tüske“ (*Pennisetum distichum*) kellemes tulajdonaival; e növénynek szétálló rendkívül hegyes tüskéi a legnagyobb vigyázat mellett is folytonosan sértegetik az utazókat, az okozott szurások rendkívül kellemetlen égető érzést okoznak a bőrben; a *pennisetum* Közép-Afrika némely vidékein valóságos csapás az utasokra nézve, kiknek

igen sok kellemetlenséget okoz. Csakhamar tovább igyekeztünk ezen kiállhatlan tuskék közül, s egy órai hegymászás után felértünk azon kövecses fensikra, melyen Agadez építve van. Este leteri-

tém szőnyegem An-nur házában, s csakhamar mély álomba merülve, azon titokteljes vidéken teendő felfedezésekről álmodozám, hová behatolni utazásom célja vala.“

Egy pecér Brookville-ben.

— Törvényszéki tárgyalás Amerikából. —

E törvényszéki tárgyalás, mely a múlt év utolsó napjaiban Brookville lakóit (kis város Amerikában, néhány mértföldnyire New-Yorktól) nem kis mértékben felizgatá, oly érdekfeszítő volt, hogy tán még egy regényíró elméjében sem születék bonyolódottabb történet.

Közel és távolból számtalan ember tódult a kis városba, hogy e tárgyalást végig hallgassa. Még Texas és Kaliforniából is jöttek hírlaptudósítók, a távirda huzalai folytonos tevékenységben voltak, s a szélrózsa minden irányában percenként tudták, a mi a tanácsteremben történt.

Ezen tárgyalás érdekes ismeretet nyújt az amerikaiak életéből, s reméljük, nem lesz érdektelen olvasóinkra nézve, ha azt, a reánk nézve érdektelenebb dolgok kihagyásával, közöljük.

* * *

A polgárháboru ideje alatt, mely az egyesült államokon oly mély és vérző sebeket ütött, miss Arabella Bruce volt a legelőbbkelő hölgyvilág csillaga New-Yorkban. E nő egy 18 éves ifju leányka volt, szépsége elragadó, s a mellett még gazdag és független, valóságos telivér yankee-ék gyermeke.

Miss Arabella szeretett lovagolni; a vadászat pedig szenvedélye volt, szóval birta mindazon tulajdonságokat, míg csak egy vakmerő yankee férfias szeszélyeit kielégíthették. Ezen amazon férfias erély és büszkeséggel dacolt mindenki ellen, udvarlóit hidegen visszautasítá, tetszése legkisebb jelét sem tanusítá még eddig senki irányában, ajkairól még egyik imádója sem volt képes egy kegyteljes mosolyt elesni.

Minél büszkébb és visszatartóbb volt miss Arabella széptevői iránt, annál lángolóbb szenvedélyeket költött azokban. Szerették volna azt a férfit látni, ki e nőt képes volt meghódítani.

Mr. Shop Arnold nevű fiatal embernek nagy szerü ékszerkereskedése volt New-Yorkban; tekintélyes, férfias jelenség, vonzó külsejű és rendkívül gazdag volt, mindazáltal már több izben hasztalanul esdeklett Arabella kezéért, míg a nő tartózkodása a szívében lappangó szerelem szikráit lobogó lángokká növelé.

Egy napon miss Arabella az ékszerész üzletébe ment vásárlani. Miután már hosszabb ideig vá-

logatott egy halmaz ékszer közt, kiválasztott magának egy roppant értékű gyémántos nyakláncot. Mr. Shop felkérte a hölgyet sziveskedjék a nyakláncot felpróbálni, az megtevée, s a tükör eleibe lépve, öntetszőleg nézegeté magát, angyalarcán oly lelkes öntetsző mosoly vonult el, mely csak a megelégedetteknél látható.

A mosoly a szerelmes ékszerésznek lelkéig hatott. Ő elmondhatá, hogy azon nőnek arcáról, kőről az egész világ oly szigoruan ítelt, elleste a nőies gyöngeség egy öntetsző mosolyát.

Miss Arabella az ékszer árát kérdé.

— Bájos miss! mondá mr. Shop, ha önnek ezen ékszer tetszik, maradjon birtokában, rendes ára ötvenezer dollár *) volna, de ezen összeg csekélység előttem, ha általa kegyednek örömet szerzhettek.

Miss Arabella büszkén tekintett az ékszerészre.

— Mr. Shop, mondá közömbösen, én az afféle emberektől, mint ön, nem szoktam ajándékokat elfogadni. Ez ékszerek nekem igen tetszenek, s mégis pirulnék azokat hordani, mivel öntől származnak.

— Mit vétettem, — kérdé mr. Shop elhalványodva, hogy ily kemény szavakkal illet?

— Mr. Shop, — viszonzá Arabella, — én határozottan szólok önhöz. Bevallom, hogy nem vagyok közömbös ön iránt, sokkal közelebb áll szívemhez, mint azon szemtelen udvarlók, kik éjjel nappal körül-rajongnak. Ha valaha képes volnék elhatározni magamat, hogy egy férfi neje legyek, ezt csak önért tenném mr. Shop; s mégis csak olyanhoz mennék férjhez, a kit valóban tudnék becsülni.

— De — folytatá tovább — hogy becsülhetnék én oly embert, ki azon pillanatban, midőn a haza veszélyben forog, gyáván tesped üzletében, s a nőnek bókol, míg másoknak vére és élete az emberiség legnagyobb érdekében, kétes kockára van vetve? Ha ön hősieen küzdött a hazáért, s habár sebekkel borítva tér vissza, akkor neje leszek. Csak akkor fogom büszke önérzetemet hatalma alá hajtani.

*) Száz ezer forint, mivel egy dollár két ft oszt. ért.

Ezt mondva, letévé az ékszert, s miután az ár roppant nagy volt, készült elmenni.

Mr. Shop eleibe állott.

— Miss Arabella Bruce, most már ismerem a feltételt, melyért kezét megnyerhetem. Katona leszek, s oroszlánbátorsággal fogok küzdeni a hazai elleneivel szemben. A véres csatákban kegyed lesz előttem a vezénycsillag, ön e perctől fogva szívem minden dobbanása!

— Ha így van — mond Arabella nyugodtan — akkor kövessen engemet. Az esküvőt rögtön megtartjuk, azon feltétel alatt, hogy ön még ma a hadsereghez utazik, s vagy soha, vagy pedig dicső sebekkel tér vissza a csatából. Az ékszert megtartom, ez legyen nászajándékom!

Nincs a világon egyszerűbb az amerikai esküvőnél. Ez egy egyszerű szerződés, mely két tanu és egy hivatalnok jelenlétében köttetik. Lelkész minden pillanatban lehet találni, ez különben nem is elkerülhetetlen szükséges.

Mr. Shop még azon este elutazott a hadsereghez. Arabella elkísérte a pályaudvarig, midőn elbúcsúztak, alig hogy kezét nyujtá férjének. S ez mégis, azon esetre, ha nem találna visszajönni, végrendeletileg reá hagyta egész három millió dollára menő vagyonát.

Arabella életében, férje elutazta után, semmi változás sem történt. Ezután is az amazon szerepét játszá, s férje leveleit, melyeket az a táborból írt hozzá, rendszeresen felbontatlanul küldé vissza.

Hónapok multak, egyik véres ütközet a másikat követte, végre egyszer a hivatalos lapok egy véres eldöntő győzelem hírét hozták meg. 8000 ember maradt a csatasíkon, ezek között volt mr. Arnold Shop is, kit, mint a jelentés hirdeté, egy muskéta golyó mellén talált.

Arabella nemcsak külsőleg gyászoló férjét; de keservesen meg is siratta az elesett hőst. Ugy látszik, igazán és szívéből szereté.

Egy évig gyászolt az ifju özvegy. Azután ismét felvette előbbeni életet és szokásait, mi természetesebb tehát, hogy ujlag számtalan kérő kezdé ostromolni, ezek közt volt a legelső sorban: Hudson Cambell.

E férfi már régibb idő óta volt a hadseregnél alezredesi ranggal, s most, midőn Lee tábornokkal valami összeütközésbe jött, visszavonult Brookville-be.

Cambell még fiatal ember volt, rendkívül gazdag, s azonfelül a férfi minden előnyeivel ellátva, csak hogy természete vad, szilaj és nyers volt. A vadászatot szenvedélylyel űzte, s a kutyákat rendkívül szerette. Volt legalább is száz kutyája a leg-

különneműbb fajokból, ezeket taníttatá, s ebben mód nélküli örömet lelt. Azonkívül még igen híres futtató volt, s már sok százeczernyi pályadíjat felszedett a versenyeken.

Ezen férfi esdeklett az ifju özvegy kezéért, ki nek szívére csakugyan jelentékenyen tudott hatni. S ennek Arabella sokkal csekélyebb nehézségű feltételt szabott elébe, mint Shopnak.

Brookvilleben aug. 28-án nagyszerű lóverseny volt tartandó, melyen csak az Arabella által kijelölt egyének vehettek részt. A pályanyertes kezét nyerendi jutalmul.

A dolog nagy izgalmakat szült az Egyesült-államokban, s a végzettetjes aug. 28-ára ezer meg ezernyi nép tódult Brookvillebe, hogy a pályázat tanui lehessenek.

Nehéz volt e napon a brookville-i pályatéren versenyt futtatni; csakhogy ezuttal ismét Cambellön a nyertes. A bíró kimondá ítéletét, s így mistresse Arabella Bruce, Cambell Hudson nejevé lett.

A menyegzöt még aznap rendkívüli fény és pompával tartották meg; a lakomában ezer meg ezer ember vett részt. Ugy látszott, nem volt boldogabb ember a föld kerekéségén, mint Cambell.

Még alig teltek el a mézes hetek, midőn egy csonka bajnok érkezett Brookville-Hall-ba; ezt Cambell házánál igen szívesen fogadták. A következő napon, midőn a harcok épen indulni készült két gyönyörű pompásan felkantározott lovat pillantott meg az udvarban. Nemsokára ezután mr. Hudson lépett ki, ifju nejét karján vezetve, s mindketten lóra ültek.

Egy pillanat, s a béna harci Arabellában rögtön nejevé ismert. Ez a nő az ő hitvese volt, mivel ő nem volt senki más — mint Shop Arnold. Egy ideig fogoly volt, mivel nehéz sebe következtében minden életjel nélkül feküdt a csatatéren, s szabadságát csak nem régiben nyerte vissza.

A szegény Shop fájdalommal kimondhatatlan volt; nem remélte, hogy nejét visszatértekor más férfi karjai közt találádjá. Mivel azonban még nem hívé elérkezettnek azon időt, midőn magát neje előtt megismertesse, hallgatott. A cselédek csak arra kérte, hogy adjanak neki alkalmazást, nem bánta, ha kutyapeccér lesz is, csak a háznál maradjon.

Arra senki sem gondolt, hogy a bárgyu Lee Ábrahám és Shop Arnold egy és ugyanazon személy; nem gondolt e csendes emberrel senki sem, ki nem tett egyebet, mint kutyáit eteté vagy számaágyán heverészett.

Arnold soká türté sanyaru sorsát. Elvonultsága

dacára azonban mindig figyelemmel kísérte az ifju pár lépteit, s szomoruan tapasztalá, hogy neje igen boldogtalan mostani férje oldalán.

Cambell igen rideg életet élt, szivéből minden nemesebb érzelem, minden gyöngédebb érzés száműzve volt. Brookville lakói nem egyszer valának tanui azon keserü bántalmaknak, melyekkel ifju nejét illeté, s a miket ez mindig némán és hallgaton tűrt.

Lehetetlen, hogy Arabella e férfit szeresse, s annak halála csak üdvös lehetne reá nézve, mivel felszabadulna azon kínos iga alól, melyet jelenleg visel — így gondolkodott Shop. Az ifju nő szenvedései igen lelkére hatottak, s nem egyszer látta már, midőn az magánosan könyezve járkált a kertben.

Shop Arnold terve már készen volt.

November hó egyik napján, midőn a felnyergelt paripa az udvarban várt Cambell-re, azon pillanatban, midőn lovára akart ülni, egy jól irányzott lövés történt egyik ólból; a golyó karját zuzta szét, közvetlen utána a második pedig mellén furódott keresztül.

A vérében fetregő Cambell körül szolgálai ordítottak segélyért. A lövésekre Arabella is elősietett, s haldokló férje előtt állt meg, kinek utolsó elhaló tekintete reá volt függesztve.

Ekkor Arnold is odasietett, s midőn nejét megpillantá a körülállókhöz fordulva, így szólt:

— Tanuknak hivlak benneteket, hogy a törvényszék előtt bebizonyithassátok, ki hajtá végre e büntényt. Szívesen meghalok, csak hogy a gazembert meggyilkolhatám, ki *nőmet* a legaljasabb bántalmakkal illeté, s emlékemet annak szivéből kiüzte. Én Shop Arnold vagyok, ezen nő pedig törvényes hitvesem!

Arabella eszmélet nélkül rogyott a meggyilkolt holttestére. Midőn eszmélete visszatért, Arnolddal akart beszélni, mivel azomban ez már el volt fogva, elment s felkereste börtönében.

A viszontlátás megrendítő volt. Arabella kö-

nyezve borult férje kebelére, s megesküvék előtte, hogy csak egyedül őtet szerette igazán, s ha most ujjal elvesztené, nem volna képes túlélni halálát. Ő érte ment el a csatába, s miatta várja most békóba verve a törvényszék határozatát.

A fogolyra jótékonyan hatottak nejének vigasztaló szavai, ő nem rettegett jövőjétől, mivel tudta, hogy nem rossz akaratból, hanem nejét megboszulandó lön gyilkossá.

Brookville tanácsa előtt nehéz feladat feküdt a következő dec. hó utolsó napjaiban. Saját lelkiismeretök hangjára is kellett hallgatni a bírácoknak, s a nyilvánosság véleményének is eleget kellett tenniök, mely Arnold mellett nyilatkozott.

A mérleg sokáig inogott, míg egy véletlen esemény egészen más irányt adott a dolgok folyamának.

Egy tanu és több feltalált irat nyiltan bizonyították, miszerint Cambell tudta, hogy Arnold nem halt meg. A tábornok még maga is azt írta neki, hogy az őhite szerint Shop Arnold az ellenség kezébe került, s még életben van.

S így Hudson Cambell, Shop Arnold törvényes hitvesét csábítá el, azelőtt sejtelmét elhallgatá, s egy hamis halotti bizonyítvány segélye által végre elnyerte kezét. S így Shop Arnold nem volt orgyilkos, ő csak nejét boszulá meg a rablón; becsületéről mosta le a szennyfoltot.

Az amerikai törvényhozás ily esetekben a védelemre és a törvényszék lelkiismeretére sokat rábiz. S miután a nyilvános közvélemény is Shop Arnold részén volt, az esküdtszék által „*Not-guilty*“-nek *) nyilvánított.

Ezen örömhirt Brookvilleben harangzúgás és ágyudurrogások közt ünnepelte meg a nép. E nap valóságos győzedelmi diadalünnep volt.

A brookville-i kutyaőrzt és nejét pedig New-Yorkban a kereskedelmi testület és rokonaik üdvökívánatok közt fogadák, s most mint férj és feleség a legboldogabb napokat élik.

Szklássy Gyula.

A polgárság és városügy a középkorban.

(Folytatás.)

A *cukrot*, mely a gyümölcsök befőzéséhez jelesül Olaszországban használtatott, s már a XII. évszázadban kelendő árucikket képezett, az arabok termelték részint keleten, részint Sziciliában és Spanyolországban. A velenceiek a cukrot Egyiptomból hordták részint nyersen, részint süvegekben, mert cukorgyárak már a XIII. században is léteztek. Sziciliában a cukorültetvények

már gyakoriak voltak az 1150-ik év körül. Spanyolországból, hol ezen időben a cukortermelés jelentékeny volt, részint Franciaországba, részint a kanári szigetekre is átvitetett az.

Előmozdították továbbá a műipart és kereskedést a németek és lelkészek északi Németország-

*) Ártatlan, büntetlen.

ban. A XII., XIII. és XIV. században az Európa körötti tengerek voltak sarkpontjai a kereskedés és közlekedésnek. A mit az arabok és keresztes-hadak eszközöltek a déli tartományokban, ugyanazt tették — habár kisebb mérvben — az északi német kereskedők és lelkészek. Bréma, Hamburg, Lübeck, Danzig és Riga városok folytak be jelesül az ipar és kereskedés emelésére.

A kereskedés szerkezete a középkor szellemének felelt meg. Minden önállólag üzött kereskedés *saját kereskedés* volt, mert mindenki saját rovására vitte azt, a költségek közvetlen fedezése mellett. Senkinek sem juthatott még ekkor eszébe, hogy áruít külföldön bizományosok által adassa el, vagy ilyek által vásároltassa be. A kereskedő maga volt kénytelen áruival utra indulni, mi hájón, lóháton vagy szekeren történt. A kisebb tartományok gyakorta sok akadályt gördítettek a kereskedelem útjába, minők voltak a vámok, csavargók, rablók, mely utóbbiak ellen kísérettel kellett az embernek magát biztosítani.

Hatalmas tényezője volt még a műiparnak a polgárság mindinkább fejlődő jólléte, mely közvetve ismét a keresztes hadak utóhatása volt. Legfeltünőbb jelenet volt, hogy az ingatlan vagyion egyeduralkodásának is helyt adott. A megnyílt leg több szolgáltat pusztán a földek használása miatt történt, az ily birtokok tulajdonosának hatalma bizonyos volt a cselédek felett. Ez okból aztán a nép közt semmi élénkség, semmi vállalkozó szellem nem mutatkozott, mivel nem

volt kilátásuk a szülőföld elhagyhatására. Lassanként tágult a kötelék a növekedő pénzforgás által, mi a városok emelkedésének volt következménye. Majd meg lehetett váltani pénzzel a szolgálatot, s a nép többféle irányban kezdett mozogni és személyes szabadságra tett szert. A nép mindig jobban tódult a városokba, szabadabb tért keresve. A városok növekedő népessége, a földesuri hatalom ingadozása a várurak és szerzetesek előtt feltünővé és botrányossá vált. Francia- és Olaszországban legkorábban megkülönböztették magukat a polgárok társadalmi miveltésig, erkölcsi és szellemi nemesedés által. Már 1200. körül az udvarnál elfogadtattak, tánccmulatságokban, vívásokban részt vehettek, csinosan öltöztek és finom életmódot folytattak. A középkori uralkodók közt leginkább méltányolta a német műipart II. Fridrik és I. Rudolf. Ily viszonyok közt a német városi élet mindinkább fölvirágzott, a városok szabadalmakat és jogokat nyertek, s a falusi nép a szolgaság jármát kikerülendő erősen húzódott a városokba.

Az árucserre eszközléseül szolgáló helynek kiválasztása annak fekvésétől függött. A legrégebb városok ott keletkeztek, hol folyóvíz volt, s hol ez az átjárást megengedte; vagy valamely völgy torkolatán, hol a bércek és rónák lakói egymással találkozhattak. Ezek aztán püspökök és világi fejedelmek székhelyévé is választattak.

(Folyt. köv.)

Dr. Zoltán János.

Egy hét története.

— Julius 27. —

„A fegyver nyugszik.“

E szavakkal korántsem Schiller költeményét az „Orleansi szüzből“ idézem, hanem — hogy vezércikk műszóval éljek — csak a „helyzetet konstata-tírozom.“

Megint a békehirek turbékoló galambjai röpködnek körül bennünket, szájukban szelid zöld lombbal, és mi annál örömebb hiszünk nekik, mivel a „hadviselés sáskái“ már hazánk széleit is meglepték.

Az utósó ágyudőrejt Pozsony hallá, az ős koronázó város, mely néhány napig — a szó szoros értelmében — magánkivül volt, hegyekről, dombokról, magaslatokról lesve a porosz sisakokat, melyek alól — mint a hir mondá — nemcsak gyors-puskák golyója ömlik, hanem ezüst tallér és magyar fölkiáltvány is.

Vasárnap reggel öt óra felé hallatszott az első ágyuszó a szerény Malacka felől, mely néhány hét előtt még meg sem álmodta, hogy nemsokára hadi jelentések szörnyű dicsőségében fog részesülni. De ezek a kuruc poroszok egész vásúti háborút folytatnak, s teljességgel nem respektálva a kiadott csatatérképek loyális határait, annyira túltették magukat rajtuk, hogy ma már e térképek nem sokkal érnek többet, mint egy táncrend a bál után.

Ez ütközet, melynek zaját a mi Karpátjaink vizshangozák, egész délután egyig hevesen folyt; az osztrák sereg előre nyomult, de győzelme csak látszólagos volt, mert egyszer csak azt vették észre, hogy a poroszok egy ügyes kanyarodással a Zergehegyen, a csatatért uraló ponton termettek,

s erős puskatüz közt fenyegetve lőn a sereg egy része és Pozsony.

De egyszerre az egész csatamezőn halotti csend állt be, oly hirtelen, mint mikor valaha Neptun rá ütött a zajgó tengerhabokra.

Megérkezett a „fehér lobogó“, s ezzel az öt napos fegyverszünet hire.

Mindkét sereg elhagyá a magaslatokat, s a völgyben ütöttek táborát, s a mint egymás mellett elhaladtak, oly barátságos zajjal üdvözlék egymást, mintha az imént csak tréfáltak volna.

Egyszerre szabad lett a vásár, s a kíváncsi pozsonyiak egyik táborból a másikba járhattak. Azt írják onnan, hogy ezek a poroszok vig és barátságos katonák. Szívesen megmutogatják híres gyütűs puskáikat, s adnak is belőle — emlékül, a kinek kell — egy pár töltést. Csak azon az egyen látszottak boszankodni, hogy nem ebédelhettek Pozsonyban, noha azt erősen föltevék magukban.

Mivel azonban Prága tudja csak, hogy e diadalmas sereg mennyire jól tud élni, a pozsonyiak valószínűleg jobb szeretik, hogy ily „drei Schritt vom Leibe“ távolában tisztelhetik őket.

Megmaradnak-e e távolban? kimennek-e az országból? vagy tovább hatolnak? béke lesz-e, vagy a harcok még véresebb folytatása következik? megannyi kérdés, melyet senki sem tud, s a melyről mégis mindenki beszél.

A fegyverszünet e napokban telik le, s most még, midőn e sorokat írjuk, kinos bizonytalanság forgó körében jár elménk, óhajtván a békét, s félve a harcok viszontagságától, mely ezután már saját hazánk földjén — e különben is inségsújtott földön — pusztítana.

E közeli ütközet híre háttérbe szorítá nálunk az előbbi napok eseményeit. Nem beszéltünk többé a lissai tengeri győzelemről, s annak hősről *Tegetthoff* tengernagyról, kiben az elragadtatott „Pesti Hírnök“ a „mi újabb Nelsonunk“-at üdvözlé; e mézcsöpp elveszett a keserűség kelyhében, melyet a Duna mellett készültek ismét megtölteni; nem beszéltünk még *Deák Ferenc* bécsi utjáról sem, sőt zsebünkbe feleadtük a kerengő miniszteri névsort is, melynek élén gr. *Andrássy Gyula* neve áll; hanem nyugat felé fordulva, vártuk a zivatar szelét.

Pest megdőbbsenhet, de Pest nem fél. Látott viharokat és tüzesőt, a nélkül, hogy megingott volna. És jövőben is, ha — a mitől ég óvjon, — idáig terjedne a harc dühe, nem tenne úgy, mint a bécsi vagyonság egy nagy része, mely csöndes időben a büszkeség oly magas hangján dicsekedett bécsivoltával, mint a régi római, („*civis romanus sum*,“) mégis a balesetek napjaiban hamar hátat fordít a

Szt.-István tornyának, s Pesten vagy Grácban keresi s találja meg rántott csibés, Lagerbier-es és „*Schöne Helená*“-s paradicsomának töredékeit.

A svábhegyi nyaralók, a zugliget, a fogadók megteltek ily kora menekültekkel, kik most fáink alól s falaink közül lesik a megkötendő béke nyájas napjának fölkelését, hogy ismét visszatérhesenek elhagyott otthonjukba, hol a téli kandalló lángjai mellett oly édes lesz elbeszélni háborus élményeiket és viselt dolgaikat.

Budapest valóban a Félélem, Aggodalom és Balsors nevű, most világhírű cégek nagy raktára lett. Ez itt a biztosság paradicsoma, hol a megriadt „*Urwiener*“ ép oly nyugodtan élvezheti fekete kávéját, mint a mily csöndben horgonyoz Dunánkon a „*Szent István*“ gőzös, megrakva a szász király kincseivel.

Mi itt csak a lapok néma hireiben halljuk a történetek zaját, s egy-egy átvonuló csapatban és a kórházak sátrai alatt látjuk a háboru dúlásait.

Egy kis elevenítő gyanánt e napokban pár ezernyi helyőrség-szaporitást is kaptunk. Az első csapatot, mely délről jött, alkalmunk volt látni. Meglátszott rajtok a tábori élet és az olasz égalj hatása. Meg vannak viselve ruhában és testben, s a szemgyuladás — mely délen az idegeneket gyakran meglepi — lábra kapott, vagy jobban mondva szemet szűrt soraikban. Azonban itt, e mérsékelt levegőben, kivált ha oly hűvös napjaink lesznek, mint voltak közelébb, majd csak kiheverik e bajukat.

Már a sebesültek közül is sok hagyá el a kórházat; fájdalom, némelyik kéz vagy láb nélkül. De maradt kinosan szenvedő is elég. A sátrak alatt néhol látni lehet egy-egy kisirt szemű anyát, ki aggódva hallgatja szegény fiának nehéz lélekzetvételét. De a könyvek itt alig folyhatnak szabadon. Egy pár lépésnyire könnyebb sebű huszár vagy baka tréfálozik a látogatókkal, s a vigasz és részvét is rajta vannak, hogy a magány csendjét felebaráti szókkal és adományokkal üzzék el.

Minap az Orey-kertben egy ismerős polgárnővel találkozám, ki után kiüresült kosarakat vittek.

— Mi mindent oszthatott el? — kérdém tőle

— Nem mondom meg, — viszonzá — mert még ki találná irni.

— S ártana-e az? Nem ez buzdítja-e az embeerek nagy részét?

— Sajnos, ha a részvétet harsány szavakkal kell ébreszteni, mert különben magától nem ébredne föl. Az ilyenek hiúságból áldoznak, hogy emlegesék és dicsérjék őket.

— Mindegy, csak hogy áldozzanak.

hajóhadat Tegethoff tengernagy vezényelte az olasz Persano, s ez utóbbi 12 páncélos hajóból állott 316 ágyúval és 5736 emberrel. A csata folytán „Ferdinand Max“ osztrák hajó jól irányzott lövéseivel egy nagy olasz páncélos hajót elstüllesztett, egy másikat fegyvertől és légberúpitott, legénység és parancsnok vonskodtak elhagyni a hajót s odaveszték vele. A „Kaiser“ sorhajó elenséges páncélhajóktól körülvéetve, egynek neki ment valamennyit visszaesortotta, s ez alkalommal alborbocát, hajóormányát, 22 halottat és 82 sebesültet vesztett. Két óral heves harc után az olasz hajók visszaverettek, s Lissa fel lön szabaditva. A legénységből, a „Kaiser“ sorhajó kivételével 10 halott és 42 súlyosan sebesült van. A sebesülések nagyobb részt a süllyedő olasz fregatte puskatüze által okozottak. E tengeri csata után az olasz hajóhad vizatért Anconába.

— (Vélelekből) jul. 20-ról írják, hogy a megszállítás következményeit ott már is érzik. Az élelmi szerek ára tetemesen emelkedik; a friss hús, tej kezd hiányozni, s édes vizért sem járhatnak rendesen a hajók, úgy hogy ha az artezi kutakat még idején ki nem tisztítják, csak esővizre fognak szorulni a lakosok.

— (A bécsi Szent-István templom) tornyára távirati sodronyt vezettek fel, s a toronyban egy katonai figyelő-bizottmány készült felülni tanyáját. A Szent-István toronyról pompásan beláthatni a síkságot is, mely túl a Dunán jó messzire terjed.

— (Vasutkivételadás.) Az államvasut a fegyverszünet tartamára ismét megindítja a Pest és Pozsony közti személy és mállhaszállítást.

— (A Dunagőzhajózási társaság) kornenburgi gyárából Pestre szállíták a készleteket; maga az igazgatóság is ide költözött, nagy hivatalnoki személyzetével együtt. A bécsi arsenal értékesebb tárgyait nagy szállító hajókon szintén Magyarországra hozták.

— (A „Szent-István“ gőzhajó), mely Pest alatt horgonyoz, mint beszélik, a szász királyi család kinöseit rejti magában válságosabb esetben is Péterváradra szállítja.

— (A cs. hadügyminisztérium iróddái) a budai gr. Sándor palotában már berendeztek. A többi minisztérium számára is több száz búrúnd és láda érkezett volt Pestre.

— (Az alakítandó magyar önkéntes hadtest) szervezésére legfelsőbb helyről bizottság nevezett ki, mely gr. Bombelles, b. Fiáth ezredes, gr. Zichy Edmund és volt honvédelezredes Csor-mely Lajos urakból áll. A toborzás egész Magyarországra kiterjed. A vezetők és őrmesterek 40 és 50, a legénység 15 frt foglaltó kap. Egyenruházatuk világoskék dolmányból, sötétvörös magyar nadrágból és hasonlószínű magyar süvegéből sastollal s barna kópönyből áll. Eg Bathyány 100,000 s a magyar főpapság 200,000 ftnyi adománya ezek felszerelésére fordítanak.

— (Helyőrség Pesten.) A háboru folyama alatt a katonaság által majdnem egészen üresen hagyott fővárosunkba most 3000 főnyi helyőrséget szállítanak. A mennyiben a katonai lakományok a sebesültek által nagyon igénybe vannak véve, az érkező katonaság számára a jogi egyetem, realta-

noda s más tanintézetek épületében készítenek helyet.

ny. (Bornyuk az akademiában.) A tudós társaság palotájának pincéjében a Duca felől a könyvtár alatt egy csoport iparos dolgozik a gyalog katonaság részére szükséges bornyukon.

* (Az erdélyi főbíróválasztás) Bécsből Kolozsvárra költöztették.

* (A kolera) az erdélyi határszélen, Brassóban is kiütött.

— (Ujfalvy Sándor,) a mindvégig ifju lelku agg és buzgó hazafi, ki mint Erdély legöregebb vadásza, s ezenkívül a régi férfias erő és bátorság példányképe volt ismeretes, Kolozsvárott meghalt. A földi terhek és szenvedések alól, melyek utóbbi időben meglepték, önmaga oldozta föl magát. Ujfalvy Wesselényi Miklós kortársa és barátja volt, kit sohasem szünt meg példánykép gyanánt állítani föl az ifjabbak előtt. Végrendeletében több erdélyi közintézetnek tekintélyes összeget hagyományozott.

— (A pesti nyomdászok) önképző együletét alakítottak, mely mult vasárnap tartá első gyűlését. Ez egylet főelőja az eszmecsere és olvasás általi önművelés.

— (A pesti szegény-gyermekórház) javára rendezett sorajáték huzása f. hó 7-én megtörténvén, Canyuga J. pénztárnok fölkeri mindazokat, kik az átvett sorajjegyek árát még addig be nem fizették, sziveskedjenek azt mielőbb hozzá (muzeum-épület, 13. sz. ajtó) beküldeni.

* (Uj röppentyű.) Egy abaujmezei lakos L. J. saját szerű röppentyűt talált fel, melynek azon hatást tulajdonítja, hogy ágyuból az ellenség soraiha löve, messze elterjedő fullasztó füstje által, azokat feyvertük használatára képtelenné teszi.

— (Magyarok porosz fogadgban.) A cseh-szileziai határról írják, hogy Neissában jelenleg 2000 magyar fogoly van. E foglyok nincsenek várakban elzárva, hanem a városon kívül a szabadban sátrak alatt tanyáznak. Midőn legközelebb egy uj fogoly szállítmány érkezett meg Neissában és a magyarok a többi nemzetbeliektől külön választattak, több Deutschmeister-ezredbeli fogoly kérdésösködött e rendszabály oka felől. Miután kielégítő feleletet nem kaptak, azt mondták a jámbor németek: „Mi sem vagyunk rosszabbak a magyaroknál; miért van az tehát, hogy őket mégis ennyire megkülönböztetik.“

— (Frankfurt városára) a poroszok 25 millió frank sarcot vetettek ki, a Mantouffel tábornok az összeg azonnali lefizetését követeli.

© (Az amerikai falóvak és kassák), melyek a háboru után, fájdalom, oly nagy mértékben vétetnek igénybe, nagy tökélyüknel fogva, minden efféle találmányt föllülmulnak. A Unio kormánya 2134 ily fakart, 44 kassát, 3754 lábsszarat és 9 lábfejet rendelt meg katonai számára. A művésszi testrészek 357,628 dollárba kerültek.

© (Egy angol orvos,) dr. Poveh a ki szenvedélyesen tanulmányozta a kópönytant, nemrég elhalván, fejét egyik barátjának hagyományozta. A végrendelet végrehajtói a meghagyás szerint csakugyan levágták a doktor fejét, és elküldték

az illető urhölgynek. Hogy ez szívesen fogadta-e a hagyományt: arról nem szól az irás.

(Mányik k. a.). 10. *Richelieu*. 11. *Afrikai nő*, Ellinger J. ur vendégjátékául.

Irodalom.

— („*Történelmi és irodalmi képek*“) cím alatt eredeti és fordított bessélygyűjtemény jelent meg Csorba Akostól, ki nek közleményeivel lapunk hasábjain is találkozhattak az olvasók. Ára 1 ft. Kapható Aradon a szerzőnél.

— (*Korponay János*), Abanj megye főlevéltárnoka s m. akad. I. tag által szerzett „Abanj megye monographiája“ c. munkának 3-ik füzeté is elhagyta a sajtót. Ára 80 kr.

— (*Benedek Aladár*) jelenti, hogy költeményeire az előfizetés határidejét aug. 15-ig hosszabbítja meg. A művek azeptemberben okvetlenül megjelennek.

Nemzeti színház.

Elbárára ki vannak tűzve: jul. 29. *Cigány*. 30. *Brankovics György*. 31. *Ilka*, (Mányik k. a.). Aug. 1. *Fővénny*. 2. *Macbeth*. 3. *Róssa és Róssika*. 4. *Ördög Róbert*, Ellinger J. vendégjátékául. 5. *Peleskei nőtáncos*. 6. *Báró és bankár*. 7. *Dinorah*. 8. *Esther és Dávid* s táncok. 9. *Borgia Lucretia*

Szerkesztői üzenetek.

— *Szarvasra*: S. S-nak. Sorai tehetségről tanuskodnak a jóslásra.

— *Szentere*: P. S-nak. Az elbesszés menete itt-ott elég élénk, de egészben véve sem nem elég szabatos, sem nem eléggé emelkedett.

— *Pesten*: R-nak. A cikk jó, de csendesebb időkre kell azt félre tennünk.

— *M. Szigeithre*: K. B-nak. Tárgyánál fogva a „*Bolond Miskóba*“ való lenne, azonban szatira dacára nem bír kellő éllel.

— *Kolozsvadra*: P. J-nak. A kéziratot már megsemmisítettük.

— *Tolcsudra*: St. G-nak. A késelem oka az volt; mert a kiadóhivatalnak az illető helyről nem szolgáltatatták át az összeget.

— *Debrecenbe*: Sz. T-nak. Azon mult századbéli hírneves egyén arcképét s életirati adatait köszönettel vettük.

— *Aradra*: Cs. Á-nak. K. G. óhajta teljesült. A kérdéses szerkesztőséggel nem vagyunk összeköttetésben s így nem szorgalmashatjuk.

Előfizetési fölhívás

„HAZÁNK S KÜLFÖLD“

című ismeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti

KÉPES HETILAPRA.

Főiránya e lapnak a független hazafias színezet.

Adunk: életírásokat, költeményeket, beszélyeket s életképeket; műtárgyak, régiségek, várak, vidékek sat. ismertetéseit, útleírásokat, népismertetéseket, népszerű természetrajzi közleményeket, hazai történelmi cikkeket, társadalmi kérdések megvitatásait; az „Egy hét történetében“ minden számban az irodalmi, színészeti, zenei, festészeti s a társadalmi élet kiválóbb mozzanatai ismertetését; apró vegyeseket a világ minden részén történekről s találmányaikról; vidéki tudósításokat, napi ujdonságokat sat.

Adunk minden számban számos díszes képet, melyek szakértő művészeink méltánylatával is találkoznak, kik közül több kitűnőt rajzolóinkul is tisztelhetünk.

Adunk karrikatúrákat.

Adunk országgyűlési tudósításokat minden ülésről; a nevezeteseb okiratokat külön mellékletekben s egész terjedelmükben, napi lapjainkkal csaknem egyidejűleg hozzuk.

Adunk eredeti külföldi leveleket Amerikából, London, Páris, Hamburg- s Nápolyból, Olasz-, Porosz-, Lengyel- s Moldva-Oláhországból s Ázsiából.

A harcterről eredeti tudósításokat fogunk közleni.

Jókai Mór, legnagyobb tollú regény- és beszélyírónk két év óta lapjaink közül csak a „HAZÁNK S KÜLFÖLD“et tiszteli meg e nemű dolgozataival.

Uj előfizetőink figyelmeztetésül jelenthetjük, hogy lapunkban minden évnegyed végével be vannak fejezve a cikkek s így az előfizetők soraiba most belépők nem kapnak csonka példányt.

„Zrínyi és Frangepán“

című nagy színes jutalomképünket, milyennél díszesebbet magyar lap még sohasem adott, már az új évnegyed végén megkaphatjuk szétrküldéeni s azt minden egész éves előfizetőnk megkapja (a 30 kr. csomagolási és bélyegilleték beküldése után), s féléves vagy negyedéves előfizetőink is, ha már előfizetéseiket egész évre kiegészítették s a 30 krt is beküldötték.

Tavalyi „Doboz“ című színesnyomású képünket, mely minden tisztos ház falainak díszítésére szolgálhat, előfizetőink kedvezménykép 1 frt s 30 kr. csomagolási díj beküldése mellett megkaphatják.

Előfizetési föltételek:

juliusztól—dec. végéig félévre . . . 3 frt — kr.

juliusztól—szeptember végéig negyed évre . . . 1 „ 50 „

Pest, június 10. 1866.

Szokoly Viktor,

a „HAZÁNK S KÜLFÖLD“ szerkesztője.

juliusztól jövő júliusig egész évre . . . 6 frt — kr.

A kép csomagolási díja . . . — „ 30 „

Emich Gusztáv,

m. akad. nyomd., a „HAZÁNK S KÜLFÖLD“ kiadója.